

Haiba Lastekodu külastus 18.12.2012

Piret Visnapuu-Bernadt, lastepsühhiaater.

Vestlesime asenduskodu juhtkonna liikmete, peretöötajate ja lastega. Juhtkonna liikmed olid vestlustel üksi, hiljem toimus vestlusring, kus osalesid nii juhtkonna liikmed kui ka peretöötajad. Vestlus lastega toimus perekorteris.

Haiba asenduskodu maja on hea potentsiaaliga, meeldiv avar aatrium, kuhu suubuvad perekorterite ukсед. Peretöötajad olid rõõmsameelse olekuga ja mõjusid turvaliselt.

Juhtkonna liikmed rääkisid vestlustel avameelselt omavahelistest lahkavustest, pikka aega püsinud pingetest. Selgus, et omavaheliste vastuolude tõttu ei ole juhtkonnas ka ühtseid põhimõtteid lastele piiride seadmise osas. Avalikku vaidlust puhkes ka vestlusringis. Pingestatud suhted on kurnavad kõigile inimestele, asenduskodude kasvandikud on suhtepingete osas eriti haavatav sihtgrupp. Seega pingete lahendamine juhtkonnas peaks olema prioriteet number üks.

Selgus, et asenduskodu nimekirjas on lubatust märgatavalt rohkem lapsi. Piirmäärad laste arvu suhtes asutuses on seatud laste huvidest lähtuvalt ja nendega tuleb arvestada. Püüdes aidata kõiki võimalikke hädasolijaid ei aidata lõpuks kedagi.

Heaks ei saa kiita elukorraldust, kus asenduskodusse suunatud lapsed ja noored on omakorda edasi suunatud õpilaskodudega koolidesse. Kuidas saab siis kodu kaotanud lapsel uuesti kodutunne tekkida, kui ta aina reisib asenduskodu ja kooli vahet. Väideti, et kohalikus koolis ei ole lastel võimalik õppida, ei sinna ei taheta asenduskodu lapsi, et lapsed rikuvad liiga palju korda. Kui tõepoolest koostöö kohaliku kooliga ei laabu siis tuleks variandina kaaluda juba asenduskodusse suunamisel leida sobiv asenduskodu, kus on läheduses kool, mis asenduskodu õpilasi talub.

Heaks ei saa pidada olukorda, kus sama pere lapsed on jagatud asenduskodus erinevatesse peredesse. Tegemist ei ole ajutise peavarju pakkumisega suures hädas, kus majutamisel tehakse mõõndusi, peasi, et katus peakohal, vaid asenduskodu peab tähendama stabiilset kodu pikkadeks aastateks.

Muret tekitav on olukord, kus turvakodu teenusele sattunud lapsed on paigutatud asenduskodu peredesse. Nende teenuste olemus on erinev, samades pereruumides kodu ja varjupaika korruga võimaldada ei ole psühholoogiliselt võimalik. Turvakodusse sattunud lapsed vajavad testsugust abi kui asenduskodus elavad lapsed. Turvakoduga kaasnev psühholoogiline kriis, pinge, on väga raske taluda kõigile asjaosalistele, asenduskodus elavate laste kaasamine sellistesse kriisidesse on lubamatu.

Selgus, et asenduskodus kasvab palju noori, kellel on käitumisprobleemid, sõltuvushäired. Asenduskodus puudus strateegia, ühine lähenemine, kuidas noorukeid kohelda, kuidas neile piire seada. Kõlama jäi pigem abitus ja ka hirm, lootusetus, et noori kuidagi asjalikul moel

ohjeldada saaks. Väljendati seisukohti, et miski ei aita, süüdi on ühiskond ja meedia, et „ta lihtsalt ei lähe kooli“, „ei aktsepteerita“, „lihtsalt ei viitsi koolis käia“, „ma saan selle eest sõimata“. Jääb mulje, et töötajad tajuvad halvasti käituvaid noori endale ohtlikena, on rohkem kannatajad kui piiride seadjad. On püütud abi otsida väljastpoolt, noortega on käidud arsti juures. Küsitav on 16 aastastel noortele nn. ampulli paigaldamine. Alkoholisõltuvuse ravimeetodina ei saa see päris kindlasti olla esimene valik. Vajalik sihipärane psühholoogiline abi, sõltuvuskäitumise, antisotsiaalse käitumise ümberkujundamine asenduskodus puudub.

Personalitöötaja kirjeldatud plaanid töötajate täiendkoolitus osas olid eklektilised . Näis puuduvat üldine arenguplaan, mis suunas asutus liigub ja millest lähtuvalt on ka võimalik sidusalt teadmisi täiendada.

Selgus, et suuremate laste tubade ukсед on lukustatud, et takistada lastel üksteise asjade varastamist ja ka pakkuda neil võimalust varjuda, kui keegi kasvandikest on joores, vägivaldne. Selline elukorraldus on oma olemuselt eaturvaline, segadust tekitab, kes keda kelle eest kaitsma peab, kus on mu turvalise kodu piirid. Tubade ukсед olid lukus, samas maja välisuks lukust lahti. Lukust lahti olid ka väikeste laste tubade ukсед alumisel korrusel. Selgusetuks jäi, kuidas leiavad kaitset nemad vägivaldseks muutunud noorukite eest.

Lubamatu on, et 8 kuu vanune imik oli paigutatud elama koos kõige häiritumate noorukitega, kes tarvitavad alkoholi ja on vägivaldsed. Kui laps kasvaks kodus sellistes oludes, siis lastekaitsetöötaja kaaluks tema viimist turvalisse kasvukeskkonda. Asenduskodu peab igal juhul igale kasvandikule tagama rahuliku, turvalise kodu.

Küllastasin ka üht peret. Köök oli hubane, peretoas aga jäi mulje nagu oleks kolimine käsil-raamaturiiul oli tühi, polnud näha lastega kodudes nii tavalisi meisterdatud asju, käsitöid, joonistusi, lauamänge. Vaid suure ekraaniga teler, mida lapsed vaatasid. Lauamängud olid küll ühe töötaja kabinetis, kuid mitte lastel käepärast.

Väikeste laste toas torkas silma, et puudusid eakohased mänguasjad- nukunurk nukuvoodite ja nukkudega, sööginõudega, autod ja pehmed loomad, klotsid, joonistamise ja voolimise vahendid. Lapsed soovisid oma asju mulle kui külalisele näidata - sahtlid olid päris tühjad või siis leidis seal beebidele mõeldud funktsionaalseid plastmassist mänguasju, mitmed neist ka katkised. Väikesed lapsed lasteaias ei käi ja veedavad kogu päeva asenduskodus. Kodus ongi lapsel hea kasvada, aga eakohaseks arenemiseks vajab ta ka ümbrust, mis seda toetab.

Kirjeldatud mänguasjad, õppevahendid ei maksa palju, küsimus on rohkem vastutuses lastele eakohase kasvukeskkonna tagamise eest.

Ühes küllastatud aknata ruumis oli riiulitel palju erinevaid mänguasju, seega mänguasju asenduskodus on, aga need peaksid olema lastele kättesaadavad. Nimetatud aknata ruum saab olla kasutusel ainult laoruumina. Lastega töötamiseks ei vasta see tervisekaitse nõuetele.

Kõik kohatud väikelapsed olid sokkidega, ilma tugeva tallaga susside, kergete kingadeta. Väikelaps vajab iga päev siseruumides jalanõusid. See on oluline ohutuse seisukohalt, libisemisega seotud traumade vältimiseks ning lapse kasvav põid vajab tuge, et põiavõlv

normaalselt kujuneks. Väikelapseas kujunenud lamppöid toob hiljem kaasa rühiprobleemid, seljavalud, mida on väga raske, kui mitte võimatu ravida.

Kokkuvõtteks: Haiba asenduskodus on koos kolm erineva eesmärgi ja sisuga tegevust: Perekodu, kus kasvavad erinevas vanuses lapsed peredena; noortekodu käitumishäiretega noorukitele ja turvakodu.

Selles süsteemis on kõige rohkem ohus ja hooleta perekodudes kasvavad väikelapsed ja suuremad lapsed, kel ei ole käitumisprobleeme. On lubamatu, et nad kogeavad hirmu ja ebakindlust, mis kaasneb noorukite vägivaldse käitumisega, alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamisega.

Käitumishäirega noorukid ei saa sihipärast abi käitumise korrigeerimiseks, puudub keskkond, mis neile piirid seaks.

Turvakodu teenusele tulnud lastele on vaja vaikset kohta rahunemiseks, neile ei sobi võõra pere ellu sattumine. Turvakodusse tuleb laps siis, kui tema elus on väga suur kriis, mis on vajanud kohest sekkumist, perest eraldamist. Ta vajab töötajaid, kes tegelevadki tema muredega, mitte ei tee seda muu pereelu kõrvalt.

Tean, et abi vajavaid lapsi on palju, aga kui püütakse tegeleda kõigega ei saa lõpuks vajalikku abi keegi.

Mõned ettepanekud, võimalik, et saab muutusi teha ka asutuse sees:

Paigutada käitumishäirega noored ja väikelapsed erinevatesse peredesse, osutada turvakodu teenust kindlapiirilisel ühes perekorteris.

Lukustada pigem korterite, mitte laste magamistubade ukсед.

Luu väikelastele sobivad tingimused alushariduse omandamiseks perekorterites.

Esimesena vajab lahendamist konfliktolukord juhtkonnas. Ainult pingevabas õhkkonnas saavad toimuda muutused kasvukeskkonnas, mida lapsed väga vajavad.